

7в. Административен акт. Понятие.

Административният акт е съществен елемент от упражняването на изпълнителната дейност. Най-често чрез него приложението на правната норма се индивидуализира към конкретния случай или към конкретния правен субект. Това е юридически факт, при наличието на който се реализират правоотношенията, които са предвидени в правната норма.

I. Необходимост от издаване на административни актове

Необходимостта от такова действие на администрацията произтича от характера на нормативните актове. Те съдържат общи, безлични, неперсонифицирани правила за поведение. За да бъдат изпълнени те трябва да се конкретизират и да се превърнат в индивидуални разпореждания, които се отнасят до конкретни субекти на административното право. В друг случай правното значение на административният акт произтича от залегнало в правната норма правило за оформяне на правен статут - при раждането на дете, което е събитие, зависещо от природни фактори, възниква задължението за регистрация и даване на име на новороденото.

II. Определение.

Административният акт е проявна форма на изпълнителната дейност. Той представлява едностранно властническо волеизявление на компетентен държавен орган (или орган, който действа като такъв) с което се предизвикват правни промени в сферата на изпълнителната дейност и при необходимост може да се изпълни с помощта на правната принуда.

Внимание заслужават елементите на представеното по-горе определение. Властническият характер означава съществуване на отношения на власт и подчинение, които са характерни за изпълнителната дейност. Те се развиват в рамките на закона – въз основа и в изпълнение на закона, но имат не по-малка степен на задължителност от него. От там произтича и юридическата сила на административните актове.

Това е волеизявление на орган на изпълнителната власт. Законите определят кои елементи от държавното управление имат такава характеристика. Понякога и други органи освен изпълнителните могат да издават административни актове – съдебни, прокурорски органи, а също и недържавни структури (органи на обществени или стопански организации). В този случай – те упражняват държавновластнически правомощия.

Самото понятие “волеизявление” също подлежи на анализ. В него има две съставки – воля и изявление. Те имат определено правно значение.

Съдържащото се в акта волеизявление на компетентен държавен орган трябва да води до правни промени. Това означава, че за субект на административното право насоченият към него административен поражда акт поражда изменения. Тези промени могат да настъпят независимо от волята на подчинения субект. Това е и една от основните разлики с гражданското право и материята, която то регулира. При договорите винаги е налице постигане на една обща воля. Това не е необходимо при издаването на административни актове. Друг е въпросът с характера на последиците, които възникват от него. Те могат да имат имуществен и неимуществен характер.

8в. Видове административни актове.

Изпълнителната дейност разкрива разнообразие от форми и методи. Това налага съществуването на разнообразни административни актове с различно съдържание и юридически характеристики. Те са обособени с оглед различни белези. Теорията и практиката познават различни критерии за определяне на видовете административни актове.

1. С оглед съдържанието и характера на властническото разпореждане те биват нормативни, общи и индивидуални. Приетият наскоро Административнопроцесуален кодекс даде легални определения на тези административни актове.

Първата категория – нормативните административни актове се отнася до неограничен и неопределен кръг адресати. Тук се съдържат задължителни правила за поведение. Тяхната цел е да регулират повтарящи се обществени отношения. Тяхното изпълнение става многократно то не води до отмяна или прекратяване на действието на нормативните актове. В този смисъл е и определението, което дава чл.75 на кодекса. Според него нормативните административни актове са подзаконови административни актове, които съдържат административноправни норми, отнасят се за неопределен и неограничен брой адресати и имат многократно действие. Те се издават по прилагане на закон или подзаконов нормативен акт от по-висока степен. Всеки нормативен административен акт има наименование, което сочи вида и автора на акта, и главния му предмет.

Примери за нормативни административни актове са постановленията на Министерския съвет, а също и

правилниците, наредбите и инструкциите. Тяхната подробна уредба се съдържа в Закона за нормативните актове и указа за неговото приложение.

Индивидуалният административен акт чрез властническото разпореждане, което съдържа в себе си, създава права и задължения за конкретно определени правни субекти. Обикновено изпълнението води до погасяване на задължението и това води до прекратяване на действието му. С индивидуален административен акт се създават статuti – напр. право да се управлява моторно превозно средство. В този случай действието е за неопределено време до настъпването на обстоятелства, които водят до прекратяване на действието на административния акт. Тук новото е, че съществува разширено определение на индивидуален административен акт в АПК. Това е продължение на традицията да се дава определение в закон. Според чл.21 от АПК индивидуален административен акт е изрично волеизявление или изразено с действие или бездействие волеизявление на административен орган или на друг овластен със закон за това орган или организация, с което се създават права или задължения или непосредствено се засягат права, свободи или законни интереси на отделни граждани или организации, както и отказът да се издаде такъв акт.

В теорията и практиката се спори по съществуването на третата категория административни актове. Те се наричат общи административни актове. При тях има конкретно определени права и задължения за неопределен брой адресати. Този спор може да се счита преодолян, защото АПК даде легално (законово) определение и дори процедура по издаването. Според чл.65 на кодекса общи са административните актове с ед-

нократно правно действие, с които се създават права или задължения или непосредствено се засягат права, свободи или законни интереси на неопределен брой лица, както и отказите да се издадат такива актове.

2. С оглед насочеността на изявление и характера на властническите разпореждания административните актове са констативни (удостоверителни), декларативни и конститутивни.

Първите констатират съществуването на определени факти и обстоятелства с правно значение. Тук волеизявлението на административния орган е насочено към удостоверяване на обстоятелства с правно значение.

Декларативните актове признават съществуването или несъществуването на едно право или задължение. Най-важният практически пример са отказите за осъществяване на някакво право.

Конститутивните административни актове създават с издаването си права и задължения и подлежат на пряко изпълнение. Те пряко засягат права и интереси на гражданите.

3. С оглед на последиците и на съдържанието се в тях разпореждане те биват отежняващи и облагодетелстващи. Отежняващите актове създава само задължения. Облагодетелстващите актове създават права или привилегии за своите адресати.

Съществуват и други класификации, но те имат значително по-малко практическо и теоретическо значение.